25/11/2020

Σαν σήμερα η Επιχείρηση «Γοργοπόταμος»

/ Ιστορία - Εθνικά Θέματα

Η ανατίναξη της γέφυρας του Γοργοποτάμου αποτελεί για πολλούς την κορυφαία αντιστασιακή πράξη κατά τη διάρκεια της Γερμανικής κατοχής. Υπήρξε αποτέλεσμα της συνεργασίας των δύο μεγαλύτερων αντιστασιακών οργανώσεων, του ΕΛΑΣ και του ΕΔΕΣ, υπό την υψηλή καθοδήγηση βρετανών κομάντος.

Στις 29 Σεπτεμβρίου 1942, μία ομάδα αποτελούμενη από δώδεκα κομάντος, με επικεφαλής τον συνταγματάρχη Έντι Μάιερς και τον ελληνομαθή ταγματάρχη Κρις Γουντχάουζ, έπεσε με αλεξίπτωτα στην περιοχή της Γκιώνας. Ανάμεσά τους ήταν ο **Έλληνας Θεμιστοκλής Μαρίνος κι ένας Κύπριος με το κωδικό όνομα «Γιάννης»**. Σκοπός τους, να έλθουν σε επαφή με Έλληνες αντάρτες και να υλοποιήσουν την «Επιχείρηση Χάρλινγκ», που είχε σχεδιάσει το Συμμαχικό Στρατηγείο στο Κάιρο.

Το σχέδιο συνίστατο στην ανατίναξη μιας από τις τρεις γέφυρες Παπαδιάς, Ασωπού και Γοργοποτάμου (και οι τρεις βρίσκονται στον ορεινό όγκο του Μπράλλου), **πάνω από τις οποίες διέρχεται η σιδηροδρομική γραμμή Θεσσαλονίκης – Αθηνών**. Ήταν η μοναδική αξιόπιστη δίοδος προς τα λιμάνια της Νότιας Ελλάδας και η αχρήστευσή της θα προκαλούσε τη διακοπή του ανεφοδιασμού της γερμανικής στρατιάς του Ρόμελ στη Βόρειο Αφρική. Βρισκόμαστε λίγο πριν από την Μάχη του Ελ Αλαμέιν, που θα έκρινε πολλά για την πορεία των στρατιωτικών επιχειρήσεων στην περιοχή αυτή.

Τις επόμενες μέρες ο Μάιερς με τον λοχαγό Χάμσον κατόπτευσαν και τις τρεις πιθανές για σαμποτάζ περιοχές και έκριναν ότι η γέφυρα του Γεργοποτάμου ήταν ο ευκολότερος στόχος. Έπρεπε, όμως, να εξασφαλίσουν την υποστήριξη των αντάρτικων ομάδων για να έχει πιθανότητα επιτυχίας η επιχείρηση.

Στις 19 Νοεμβρίου ο Μάιερς έσπευσε προς συνάντηση του Ναπολέοντα Ζέρβα, ηγέτη του ΕΔΕΣ στο Μαυρολιθάρι Φωκίδας. Την επομένη αφίχθη και ο ηγέτης του ΕΛΑΣ, Άρης Βελουχιώτης. **Όλοι συμφώνησαν ότι στόχος του σαμποτάζ θα ήταν η γέφυρα του Γοργοποτάμου, ενός παραποτάμου του Σπερχειού ποταμού. Τρεις μέρες αργότερα έγινε η κατόπτευση του χώρου από κοινή ομάδα ανταρτών και στις 22 Νοεμβρίου καταστρώθηκε το τελικό σχέδιο. Η επιχείρηση ορίστηκε για τη νύχτα της 25ης Νοεμβρίου και ξεκίνησε στις 11 το βράδυ**. Στο νότιο βάθρο (ΕΛΑΣ) όλα πήγαν σύμφωνα με το σχέδιο. Στο βόρειο (ΕΔΕΣ) χρειάστηκε να επέμβουν οι εφεδρείες, με τον Νικηφόρο. Στο μεταξύ, πριν ακόμα ολοκληρωθεί η κατάληψή του, οι σαμποτέρ κατέβηκαν στη χαράδρα (επικεφαλής ο Μάγιερς) και τοποθέτησαν τα εκρηκτικά. Λίγο αργότερα η γέφυρα γκρεμίστηκε.

Η επιχειρησιακή αρτιότητα της ενέργειας ήταν εντυπωσιακή, ιδιαίτερα αν λάβουμε υπόψη ότι εκτός από τους καλά προετοιμασμένους σαμποτέρ την έφεραν εις πέρας με υποδειγματικό τρόπο αντάρτικες ομάδες από νεαρούς χωρικούς, χωρίς ιδιαίτερη εκπαίδευση και εμπειρία. Ακόμα και σήμερα προξενεί εντύπωση η ευψυχία όλων όσων πήραν μέρος. **Καθοριστική ήταν η συμβολή των ομαδαρχών που αναφέρθηκαν καθώς και άλλων στελεχών όπως ο Πετροπουλάκης (ΕΔΕΣ) και ο παπά- Σπύρος Ζαφείρης, που κράτησε ακλόνητος τη θέση του στο βόρειο βάθρο μέχρι να φτάσουν οι εφεδρείες του Νικηφόρου**.

Ο Γοργοπόταμος θεωρήθηκε ως ένα από τα κορυφαία σαμποτάζ της αντίστασης, σε όλη την Ευρώπη, συγκρινόμενος με την εκπληκτική «επιχείρηση βαρέος ύδατος» στη Νορβηγία. Εκ των υστέρων την ανάδειξε ο ίδιος ο Τσόρτσιλ στα απομνημονεύματά του, ενώ στην Ελλάδα συντήρησαν τη μνήμη της κυρίως οι μαχητές του ΕΔΕΣ, ιδιαίτερα ο Ζέρβας.

Η επιχείρηση ολοκληρώθηκε χωρίς καμιά απώλεια. Οι Ιταλοί είχαν 7 νεκρούς, 5 βαριά τραυματίες και έναν αιχμάλωτο, που εκτελέστηκε. Οι Ιταλοί εκτέλεσαν 24 Έλληνες σε αντίποινα.

Η ανατίναξη της γέφυρας έκοψε για μερικές βδομάδες τη μοναδική σιδηροδρομική γραμμή που διέσχιζε τα Βαλκάνια. Η στρατηγική της σημασία (ως προς την ενίσχυση της ήδη ηττημένης 8ης Στρατιάς του Ρόμελ) αμφισβητείται, όχι όμως πειστικά. Σε κάθε περίπτωση η πολιτική και ψυχολογική της σημασία υπήρξε ανυπολόγιστη.

Μετά την επιχείρηση ο Μάιερς έκανε προτάσεις για παράσημα και πρόσφερε από 250 λίρες στους δύο αρχηγούς (Ζέρβα – Βελουχιώτη) Ο Βελουχιώτης τις παρέλαβε με ρητή αναφορά στην απόδειξη που έδωσε ότι τις δέχεται χωρίς καμιά δέσμευση έναντι των Άγγλων, είτε άμεση είτε μετά την απελευθέρωση.

Τα πρώτα αντίποινα: Οι κατοχικές δυνάμεις εκτελούν στο σημείο 9 Έλληνες πατριώτες.

Η γέφυρα του Γοργοποτάμου φυλασσόταν από 100 Ιταλούς και 5 Γερμανούς στρατιώτες. Η φρουρά διέθετε βαριά πολυβόλα και οπλοπολυβόλα και η εξουδετέρωσή της απαιτούσε κεραυνοβόλα ενέργεια. Στην επιχείρηση αποφασίστηκε να λάβουν μέρος 150 άνδρες (86 του ΕΛΑΣ, 52 του ΕΔΕΣ και οι 12 κομάντος). Το σχέδιο προέβλεπε την εξουδετέρωση ή την παρενόχληση της φρουράς από τους αντάρτες, την ώρα που οι κομάντος θα τοποθετούσαν τα εκρηκτικά για την ανατίναξη της γέφυρας.
Στις 11:07 το βράδυ της 25ης Νοεμβρίου εκδηλώθηκε η επίθεση εναντίον της φρουράς και στα δύο άκρα της γέφυρας. Όλα κυλούσαν σύμφωνα με το σχέδιο και στη 1:30 το πρωί της 26ης Νοεμβρίου ανατινάχθηκε ένα τμήμα της γέφυρας για να ακολουθήσει στις 2:21 η ανατίναξη ενός δεύτερου, που την έβγαλε οριστικά εκτός λειτουργίας. Εν τω μεταξύ, ένα τρένο με Ιταλούς στρατιώτες εμποδίστηκε από τους αντάρτες και δεν μπόρεσε να προσφέρει ενισχύσεις.

Στις 4:30 το πρωί και ο τελευταίος αντάρτης είχε αποχωρήσει από την περιοχή του σαμποτάζ και βρισκόταν στην τοποθεσία Καλύβια, όπου ήταν το σημείο

συνάντησης. Από τους 150 άνδρες που έφεραν σε πέρας την «Επιχείρηση Χάρλινγκ» μόνο τέσσερις τραυματίστηκαν, ενώ η φρουρά της γέφυρας έχασε 20 με 30 στρατιώτες. Σε αντίποινα, λίγες μέρες αργότερα στον χώρο της κατεστραμμένης γέφυρας εκτελέστηκαν 9 Έλληνες πατριώτες.

Η ανατίναξη της γέφυρας του Γοργοποτάμου ήταν μία από τις μεγαλύτερες πράξεις δολιοφθοράς κατά τον Β’ Παγκόσμιο Πόλεμο. Προκάλεσε τον θαυμασμό όλης της κατεχόμενης Ευρώπης και έδωσε κουράγιο στον δοκιμαζόμενο ελληνικό λαό. Όμως, οι επιπτώσεις της στο βορειοφρικανικό μέτωπο ήταν πολύ περιορισμένες, επειδή η εκτέλεση της επιχείρησης πραγματοποιήθηκε κατόπιν εορτής, έχοντας καθυστερήσει κατά δύο μήνες. Στο διάστημα αυτό οι δυνάμεις του Ρόμελ, έχοντας χάσει τη Μάχη του Ελ Αλαμέιν, μετατοπίστηκαν δυτικότερα κι έτσι ο ανεφοδιασμός τους μέσω Ελλάδος δεν έπαιζε κανένα ρόλο.

Χρόνια αργότερα κατά τον εορτασμό της επετείου στις 29 Νοεμβρίου 1964 σημειώθηκε ένα αιματηρό περιστατικό. Από την ανατίναξη μιας ξεχασμένης βόμβας σκοτώθηκαν 13 και τραυματίστηκαν 45 άνθρωποι. Το 1982 η κυβέρνηση του Ανδρέα Παπανδρέου καθιέρωσε την επέτειο της ανατίναξης της γέφυρας του Γοργοποτάμου ως επίσημο εορτασμό της Εθνικής Αντίστασης.

Βιβλία
Θέμη Μαρίνου: «Αποστολή Harling 1942: Η επιχείρηση Γοργοπόταμου» («Παπαζήσης»)
Κρις Γουντχάουζ: «Το μήλο της έριδος» («Εξάντας»)
Έντι Μάιερς: «Η ελληνική περιπλοκή» («Εξάντας»)

Πηγή: www.sansimera.gr, αρχειακό υλικό ertworld, greekcivilwar.wordpress.com